

Ta'lim taraqqiyotini modernizatsiyalashda xalq pedagogikasining o'rni

B.Normo'minov SamDU magistranti

O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida" gi Qonunida, "Kadrlar tayorlash milliy dasturi"da belgilangan vazifalarni bajarish barcha fuqarolarning ishiga, ya'ni umumxalq, umum millat ishiga aylandi. Kadrlar tayyorlash milliy dasturi mamlakatning strategikmaqsadi- taraqqiy etgan demokratik,huquqiy davlat va fuqarolik jamiyatiquirishning asosi bo'lib qoldi. Uzliksiz t'lim turlari to'g'risidagi Nizomlar hayotga tadbqiq etilmoqda, o'quv reja va dasturlarini joriy etishtartibi belgilandi va mexanizimlari ishlab chiqildi.

Birinchidan, amalga oshirilgan chora- tadbirlar ijtimoiy- siyosiy iqlimga ijobiy ta'sir qildi, mamlakatda mavjud muhutni tamoman o'zgartirib yubordi. Ikkinchidan, ta'limning yangi modeli insonning hayotda o'z o'rnini toppish jarayonini tezlashtirdi. Uchinchidan, ta'limning yangi modeli jamiyatda mustaqilfikirlovchi shaxsni shakillantirishga olib keldi. To'rtinchidan, ta'limning yangi modeli jamiyatimizning yangi ma'naviy salohiyatini ro'yobga chiqarishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Agar xalqimiz tarixiga nazar soladigan bo'lsak,eng bebaho an'analar : vijdonlilik,to'g'rilik, tartib – intizom, xushmuomilalik, insonparvarli, mexnatsevarlik va burch majburiyalarini his qilish kabi fazilatlar, avvalo, oilada, mahallada shakllanishini ko'ramiz. Shu bois buyuk bobolar, aziz avliyolarmerosini asrab- avaylab kelayotgan, ularning hayotbaxsh o'gitlari asosida o'z milliy qadiryatlarini shakillantirib, avlodlarni shu ruhda tarbiyalayotgan mehnatkash, zahmatgash xalqimizga mansub ekanimizdan har birimiz cheksiz faxrlanishimiz, unga ta'zim bajo keltirishimiz ham farz, ham qarzdir.

Ammo bir haqiqatni chuqur anglab olish darkor: har bir inson, oila, qolaversa, butun elimizning baxtu- saodati, jamiyatimizning barqarorligi barqarorligi ko'p jihatdan odamzod tayanib yashaydigan g'oya va maslakning qanchalik to'g'ri va insoniyligiga, bu e'tiqod uning oilasi, farzandlari xalqning ezgu maqsadlariga, hayotiy manfaatlariga nechog'li mos kelishiga uzviy bog'liqdir.

Biz barcha islohatlarni hayotga tadbqiq etishdao'tmishimizni teranhis etib, halqimizning ruhiyatini uning tarixiy va milliy o'ziga xos jihatlarini, an'ana va urf – odatlarini, ruhiy quvvat beradigan milliy madaniyatimizni, Sharq falsafasidan bahramand bo'lib, O'zbekistonning buyuk xalqi o'zining ko'p asrlik boy tarixi davomida to'plagan fazilatlarini imkon qadar inobatga olgan holda ish tutmog'I zarur.Buyuk mutafakkirlarimiz Ahmat al-Farg'oniy, Muhammad al-Xorazmiy, Muslixiddin Sa'di Sheroziy, Abu Ali Ibn Sino, Abu Rayhon Beruniy, Abu Nosir Farobiy, Xo'ja Ahmad Yassaviy Bahovuddin Naqshbandiy, Imom at-Termiziy, Imom al-Buxoriy, Abdurahmon Jomiy, Mirzo Ulug'bek, Alisher Navoiy,

Zahiriddin Muhammad Bobur, Abdulla Avloniy, Abdukodir Shakuriylarning boy merosi hozir ham jahonshumul ahamiyatga ega.

Ma'naviy qadryatlarimizni ilim – fan va taraqqiyot yutuqlari bilan boyitib borish, o'zligimizni chuqurroq anglash, milliy goya va istiqlol mafkurasi tamoyillarini xalqimizning qalbi va ongiga singdirish – bu ijtimoiy sohadagi asosiy vazifalarimizdandir.

Bolalarni tarbiyalashda jamoat tashkilotlari va maktablar tomonidan qo'llanib kelinayotgan boy va rang- barang tajribalar bor. Biroq bolalar ko'p vaqtlarini oilada o'tkazadilar, bu o'rinda esa xalq tarbiyasi amaliyotning ahamiyati katta. Xalq pedagogikasi materillarini o'rganish va ulardano'quvchi – yoshlarni tarbiyalashda kudratli vosita sifatida foydalanish hozirgi kunda muhim rol o'ynaydi.

Muammoning pedagogic echimi esa halq pedagogikasini takomillashtirish bilan bog'liqdir. Biroq xalq pedagogikasi yordamida o'quvchilarni insonparvarlik ruhida tarbiyalash faqatgina dars mashg'ulotlari bilangina chtklanib qolmasdan, balki sinfdan tashqari o'quv-tarbiyaviy ishlarni olib boorish, bu masalalar hali etarli darajada o'rganilmagan va o'zlashtirilmagan.

Insonparvarlik va demokratizm ta'limoti xalq pedagogikasida yuqori o'rin egallaydi. Shuningdek, u to'la ma'noda xalq ommasi manfaatlarini ifodalab, xalq tarbiyaviy an'analari-butun tarbiyaviy jarayonlarni qamrab olib, muqaddas dinimizni xalq tarixi, xalq falsafasi va xalq tibbiyotidan, tafakuri va o'ylaridan aloxida tasavvur qilib bo'lmaydi. Xalq og'zaki ijodiyotini o'rganish ko'p millatli xalq pedagogikasi tarixida o'zbek xalq an'alarining tutgan o'rnini aniqlash imkonini beradi; ikkinchidan, xalq pedagogikasi g'oyalarini ilmiy tahlil qilish va ob'ektiv baholash pedagogika tarixi, ya'ni unung asosiy qismi bo'lgan etno pedagogika bo'yicha nazariyalarning keying rivojiga yo'l ochadi.

Xalq pedagogikasi sohasida faoliyat yuritgan mutafakkirlarning asrlar davomida o'z qadr-qimmatini yo'qotmay kelayotgan fikrlari, jahon tarbiyashunoslik faninig o'rta asrlar va yangi zamondagi namoyandalari qarashlari ham milliy istiqlol mafkurasi tamoyillarini asoslash va boyitish, ularga hayotiy ruh bag'ishlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Ular tamonidan ilgari surilgan tarbiyaviy-falsafiy hikmatlar ta'limotlar, dialektik fikrlar, gumanistik g'oyalar ham milliy istiqlol mafkurasining umuminsoniy asoslaridir.